

Nr 278.

Av herr **Karlsson** i Grängesberg **m. fl.**, med förslag till lag om ersättning i vissa fall åt livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.

När statsmakterna år 1916 antogo den nu gällande lagen om försäkring för olycksfall i arbete, varigenom i någon mån deras ställning förbättrades, som drabbas av skador i arbete, fullgjordes därmed endast en skyldighet, som rättvisa och billighet kräver. Den gamla olycksfallslagen av år 1901 tillfredställde långt ifrån de krav, man äger rätt att fordra av en dylik lagstiftning. Livräntorna voro enormt lågt tilltagna, och för den nuvarande generationen förefaller det rent av upprörande att en person, som genom olycksfall blivit fullständigt invalid, hänvisades att uppehålla sig på en årlig summa av endast 300 kronor — ett typiskt exempel på den hänsynslöshet, varpå det kapitalistiska systemet behandlar det arbetande folket.

Grundprinciperna i 1901 års lag voro dessutom alldeles felaktigt lagda. Ingen verklig säkerhet lämnades för att den livränta, som tillerkändes en skadad arbetare eller hans efterlevande, kunde utfås under livränteägarens hela livstid, och denne var därför helt beroende av arbetsköparens framtida solvens. Flerfaldiga exempel kunna ock företes därom, att olycksfallsskadade arbetare nu äro helt förlustiga den lilla livränta, som en gång tillerkänts dem och vars bestånd de förlitade sig på att lagstiftaren var i stånd att trygga.

Det torde alltså icke kunna bestridas, att statsmakterna bära den drygaste delen av ansvaret för det svåra ekonomiska läge, vari livräntetagare enligt 1901 års olycksfallslag befinna sig, liksom av samma skäl ej heller kan förnekas, att det är samhällets plikt att bringa hjälp åt dessa nödställda.

I viss mån har staten redan erkänt denna sin skyldighet. Genom kungörelse av år 1921 har sålunda bestämts, att arbetare i statens tjänst, som åsamkats skada i arbete under 1901 års lags giltighet och vilkas livränta ej understiger 90 kronor per år, skola av statsmedel utbekomma tilläggsersättning med 125 procent av utgående livräntebelopp. Likaledes hava i militärtjänstgöring skadade personer tillerkänts ökade livräntor.

Det skall måhända häremot anmärkas, att det i nämnda fall endast varit fråga om statens egna arbetare, och att övriga livräntetagare hava att hålla sig till sina arbetsgivare. Vi vilja dock därmed fastslå, att staten med nämnda höjningar först och främst erkänt, att livräntorna enligt 1901 års lag, sådana de till beloppet faststälts, voro för lågt tilltagna och att rättelse härutinnan borde vidtagas. Och i samband därmed vilja vi ännu en gång erinra

om, att det är lagstiftarens fel att livräntorna ej i tid blivit höjda till skäligt belopp och arbetsköparna blivit pålagda en ökad ansvarighet.

Statens skyldighet att medelst höjning av livräntorna till omförmälda livräntetagare bringa dem nödig hjälp är alltså ofrånkomlig. Detta har också rätt allmänt erkänts. Men staten söker skylla från sig under förebärande att statens finanser ej tillåta den ökning i statsutgifterna, som orsakas av en förhöjning av äldre livräntor. En dylik invändning kan dock ej tagas för god, så mycket mera som kraven på höjning av livräntorna äro mera berättigade och behjärtansvärda än åtskilliga andra krav, som av staten tillgodoses.

Då vi sålunda ej kunna finna annat än att såväl moralisk som juridisk förpliktelse föreligger för staten att träda hjälpande emellan, för att i någon mån tillmötesgå behövande livräntetagares trängande behov av rättvisa och understöd, vilja vi härmed framlägga förslag till höjning av deras livräntor. Vi hava utarbetat bestämmelserna därom i form av en civillag, i avsikt att civilrättslig kraft skall fästas vid den förpliktelse, som därmed erkännes, och att livräntetagarnas rätt ej göres beroende av årligen växlande åsikter i frågan.

Rörande förslaget innehåll och detaljer hänvisas till bifogade lagtext. Det framgår därav, att vi åsyfta att lämna förhöjd livränta endast åt sådana skadade, vilkas livräntor överstiga 45 kronor årligen, och att således de, som endast tillfogats mindre skador genom olycksfallet, ej komma i åtanke. Denna senare grupp har väl i regel mindre svårigheter att fortfarande försörja sig utan ökat bidrag än de i högre grad skadade. Ju större invaliditeten är, desto mera äro de skadade hänvisade att leva av livräntan, och det är således livräntetagarna med de högre räntorna, som äro mest beroende av att en ökning av livräntan medges. Det är tydligt, att även beträffande de lägre livräntetagarna rättvisan bort kräva, att dessa bort medtagas, men synes dock ur behovssynpunkt och i kostnadshänseende vissa skäl tala för den av oss föreslagna begränsningen.

Vad angår efterlevandes livräntor, befinner sig denna grupp av livräntetagare i regel i mycket små omständigheter, och behovet av en höjning är därför påfallande. Alla sådana böra därför tillerkännas höjning.

Emellertid hava vi ansett, att om en livräntetagare lyckats förbättra sin levnadsstandard så mycket att hans inkomster uppgå till 2,500 kronor för år, bör han icke bliva berättigad till någon höjning av livräntan. Visserligen äro dessa livräntetagare ej många, men det torde ej vara uteslutet, att sådana finnas, och de böra, då något behov av höjning för dem ej föreligger, ej falla under den föreslagna lagens tillämplighet.

Liknande är förhållandet med de livräntetagare, som överenskommit att utbyta livräntan mot en ersättning på en gång. Dessa, som vanligen tillhöra de lägre invaliditetsgraderna, böra ej heller komma ifråga med en förhöjning, enär de ju icke längre äro livräntetagare och utbytet av livräntan mot en engångssumma väl pekar hän mot att de icke äro särskilt beroende av årlig livränta för sitt uppehälle.

En särskild grupp av livräntetagare äro de, vilkas arbetsgivare råkat på

obestånd, så att någon livränta ej alls kan utgå. Dessa äro mest beklagansvärda, ty förlusten av livräntan har ju skett utan deras förvällande och uteslutande på grund av lagstiftningens underlåtenhet att tillse, att deras rätt säkerställdes.

Denna grupp är icke alls så ringa som man möjligen föreställer sig, och man kan ju förstå, att särskilt de, vilkas invaliditet fallit under de högre procentsiffrorna, måste befinna sig i synnerligen prekära omständigheter. Rättvisa och billighet tala här ett trängande språk, att staten bör inträda som hjälpare.

Den nu föreslagna höjningen av livräntorna kräver givetvis en ökad statsutgift. Huru stor kostnaden därför kan bli är på förhand svårt att beräkna. Det antages emellertid, att invalidräntorna till personer, som drabbats av invaliditet av minst 50 procent, för närvarande utgå med en sammanlagd summa av ej fullt 300,000 kronor. I gruppen mellan 30—50 procent invaliditet skulle räntorna tillsammans utgöra ungefär 240,000 kronor. Övriga grupper äro däremot svårare att beräkna, i all synnerhet som många livräntor här kapitaliserats och sålunda äro borta. De livräntor mellan 10—30 procent invaliditetsgrad, som utbetalas av riks försäkringsanstalten, uppgå till omkring 190,000 kronor. Övriga inom denna grupp av invaliditet äro svårare att beräkna. Efterlevanderäntor uppgå inalles till ungefär 200,000 kronor.

Då vi nu i vårt förslag bortskurit invaliditetsgraderna under 15 procent, uteslutit personer, som fått sina räntor kapitaliserade, vilken grupp torde vara synnerligen stor bland de lägre graderna, samt dessutom uteslutit dem, som taxera över 2,500 kronors inkomst, torde man säkerligen hålla sig på den säkra sidan, om man antager, att de livräntor, som skulle bli föremål för en förhöjning enligt vårt förslag, icke för närvarande sammanlagt överstiga 700,000 kronor, utan snarare ligga åtskilligt under denna siffra. Med en förhöjning av $1\frac{1}{2}$ gånger räntornas summa, skulle alltså för ändamålet behövas ett anslag av ungefär 1,000,000 kronor.

Skulle det nu framlaga förslaget bifallas, torde det samtidigt vara nödvändigt att tillse, att även de livräntor, som nu utgå till i statens tjänst skadade arbetare och deras efterlevande, höjas på motsvarande sätt. För närvarande erhålla dessa inom invaliditetsgrupperna 30—100 procent en tilläggsränta av 125 procent. En höjning av räntorna med ytterligare 25 procent och en utsträckning av invaliditetsgrupperna att omfatta även invaliditeten 15—30 procent lär ej åsamka staten högre utgifter än 50,000 kronor.

På grund av vad ovan anförts få vi alltså hemställa,

att riksdagen måtte för sin del antaga bifogade som bil. I betecknade förslag till lag om ersättning i vissa fall åt livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.

Stockholm den 21 januari 1924.

Verner Karlsson i Grängesberg.

K. Kilbom.

Rob. Samuelsson.

A. Spångberg.

V. Herou.

H. Molander.

J. P. Dahlén.

Bilaga I.

Förslag

till

Lag om ersättning i vissa fall åt livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Har någon genom avtal eller domstols eller skiljemäns beslut i enlighet med bestämmelserna i lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete blivit tillerkänd livränta, vare han berättigad att i den ordning och under villkor, som i denna lag sägs, av statsmedel årligen undfå tillägg till livräntan, motsvarande en och en halv gånger utgående livräntas storlek.

Livräntetillägg, som nu sagts, utgår dock ej å livränta, som tillerkänts den genom olycksfall skadade, därest livräntan ej uppgår till minst fyrtiofem kronor; ej heller må sådant tillägg tillerkännas någon, som under det år, då ansökan ingives, är skyldig erlagga inkomst- och förmögenhetsskatt för ett taxerat belopp, som överstiger 2,500 kronor. Har livräntetagaren efter avtal i stället för livräntan uppburit på en gång visst belopp, vare han ock förlustig rätten till tillägg enligt denna lag. I övrigt må livräntetillägg tillerkännas livräntetagare, vare sig livräntan utbetalas av riks försäkringsanstalten, enskild försäkringsanstalt eller arbetsgivaren, ävensom oberoende av att livränta på grund av arbetsgivarens eller försäkringsgivarens fränfalle, obestånd, konkurs eller liknande anledning ej kunnat utfås.

2 §.

Är i laga ordning livränta tillerkänd i olycksfall skadad arbetare eller dennes efterlevande, och ådagaläggas att arbetsgivare, som har att utgiva livräntan, på grund av fränfalle, obestånd, konkurs eller annan anledning icke kan fullgöra sin betalningsskyldighet och att livräntas kapitalvärde ej heller kunnat till fullo utfås, äge livräntetagaren som ersättning bekomma av statsmedel årlig livränta till belopp motsvarande vad som brister i den livränta, vartill han varit berättigad, dock vare livräntetagaren skyldig att därvid å staten överlåta sin fordringsrätt gentemot arbetsgivaren.

3 §.

Envar, som vill komma i åtnjutande av ersättning enligt denna lag, har att därom göra ansökan hos riks försäkringsanstalten samt med bifogande av nödiga handlingar styrka, att han är berättigad till livränta enligt lagen den 5 juli 1901.

Det tillkommer riks försäkringsanstalten att efter verkställd utredning meddela beslut över sådan ansökan.

Varder ersättning tillerkänd livräntetagare, vare han berättigad att uppbära sådan från och med det kalenderkvartal, som infaller närmast efter det, varunder ansökan ingavs.

4 §.

Klagan över riksförsäkringsanstaltens beslut enligt denna lag må föras i den ordning, som i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete är stadgad i fråga om besvär över anstaltens beslut.

Livränta eller livräntetillägg, varom nu är fråga, skall av riksförsäkringsanstalten utbetalas inom tid och på sätt, som gäller för utbetalande av livräntor enligt lagen den 5 juli 1901.

5 §.

Denna lag äger ej tillämpning i fråga om livräntor, som utgå till i statens tjänst skadade arbetare eller deras efterlevande, utan gäller härutinnan vad därom är särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1924.
